

ПІБ: Ніколаєнко Оксана Іванівна / Nikolaienko Oksana Ivanivna

Назва публікації: Лексико-семантичне поле «вегето-судинна дистонія» у сучасній латинськомовній медичній термінології (ст. 462-466).

Рік публікації: 2021р. (16-19 листопада)

Видавець / організація: International Science Group

Назва збірника: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «TRENDS OF DEVELOPMENT MODERN SCIENCE AND PRACTICE»; Стокгольм, Швеція.

Ідентифікатор:

URL: <https://isg-konf.com>

ISBN - 978-1-68564-518-2

DOI: 10.46299/ISG.2021.II.IX

UDC 01.1

The IX International Science Conference «Trends of development modern science and practice», November 16 – 19, 2021, Stockholm, Sweden. 593 p.

Мова публікації: українська

Ключові слова: медична термінологія, вегето-судинна дистонія, лексико-семантичне поле

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ «ВЕГЕТО-СУДИННА ДИСТОНІЯ» У СУЧАСНІЙ ЛАТИНСЬКОМОВНІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Ніколасько Оксана Іванівна,
старший викладач,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця

Медична термінологія – одна з найдавніших терміносистем, яка досягла найбільшого ступеня інтернаціоналізації порівняно з термінологією інших наукових галузей завдяки впливу двох класичних мов античного світу – давньогрецької та латинської. Вивчення будь-якої термінології в аспекті виявлення її системної організації як галузевої терміносистеми є неможливим без звернення до такого поняття, як «лексико-семантичне поле» (ЛСП).

ЛСП «вегето-судинна дистонія» є необхідним для вивчення у зв'язку з поширеністю даного стану серед людей усіх вікових груп, а також через те, що він є одним з факторів розвитку гіпертонічної хвороби та інших серцево-судинних захворювань. Оцінка справжньої поширеності вегетативних дисфункцій утруднена відсутністю уніфікованої термінології, класифікації, патогенезу і діагностичних підходів. Складна термінологія призводить до неправильного вживання термінів, серйозних помилок у розпізнаванні хвороб, їх статистичному обліку, формулюванні діагнозу і визначенні епідеміологічних закономірностей.

Вивченням напрямку «вегето-судинна дистонія» займалися А. М. Вейн [1], В. І. Маколкин [2], С. А. Аббакумов [3], В. Г. Майданник [4], Белоконь [5], Кубергер [5], Н. Н. Заваденко [6] та ін.

Актуальність теми дослідження. Попри значну поширеність у населення дисфункцій вегетативної нервової системи, сьогодні немає чітких критеріїв щодо термінології, класифікації, діагностики та лікування. Саме тому є актуальним вивчення лексико-семантичного поля «вегето-судинна дистонія», як сукупності термінів, що характеризують типи, форми та симптоми.

До недавнього часу діагноз вегето-судинна дистонія (ВСД) був одним з найпоширеніших в Україні. Його ставили від 32% до 50% пацієнтів, що звертались з проблемами серцево-судинної системи. ВСД – це стан, при якому порушуються робота вегетативної нервової системи; не є самостійним діагнозом. При подібних симптомах можуть ставити ще такі діагнози, як нейроциркуляторна дистонія (НЦД) та соматоформна вегетативна дисфункція (СВД).

Історія терміну ВСД. У 1918 році американський лікар Б. Опенхаймер запропонував використовувати термін «*нейроциркуляторна астенія*» замість часто уживаних лікарями того часу термінів «роздратоване серце», «синдром зусилля», «невроз тривоги», «невроз серця». У 1948 році кардіолог М. М. Савицький запропонував термін «*нейроциркуляторна дистонія*» для позначення

таких станів у хворих, що супроводжуються болями в області серця, стрибками тиску, мінливістю пульсу, але не пов'язані з органічними змінами у відповідних органах. Надалі цей термін почав широко використовуватися лікарями. З'явилися такі синоніми, як «дисрегуляторна кардіопатія», «функціональна кардіопатія», «невротичний серцево-судинний синдром», «невроз серцево-судинної системи». «Энциклопедический словарь медицинских терминов» [7-9] теж подає ряд синонімів ВСД (*dystonia vegetovascularis*), зокрема, ангіоневроз, вазоневроз, вазомоторна лабільність, ангіоневротичний симптомокомплекс.

Значний внесок у вивчення захворювань вегетативної нервової системи зроблено академіком О. М. Вейном. Він ввів термін «синдром вегетативної дистонії» (СВД), який у міжнародній класифікації відповідає поняттю «вегето-судинна дистонія» (ВСД).

Термінами «вегето-судинна дистонія» (ВСД) чи «нейроциркуляторна дистонія» (НЦД) часто позначають одні й ті ж стани.

На даний час в Україні лікарі відходять від масової постановки діагнозу «вегето-судинна дистонія» і починають користуватися поширеною у країнах Європи термінологією, що відповідає МКХ-10.

У Міжнародній статистичній класифікації хвороб (МКХ-10) такого діагнозу, як вегето-судинна дистонія не вказано, а захворювання, що мають подібні симптоми належать до груп «Розлади психіки та поведінки» та «Хвороби нервової системи». А саме, розлади вегетативної нервової системи включено до хвороб нервової системи (код - G90) [10]. А таку патологію як «соматоформна дисфункція вегетативної нервової системи» включено до групи розладів психіки та поведінки (код F00-F99), а саме до групи соматоморфних вегетативних дисфункцій (код - F45.3) [11].

ВСД (*dystonia vegetovascularis*) – це міждисциплінарна проблема, яка привертає увагу лікарів різних спеціальностей. У зв'язку з тим, що до цих пір не вивчено, чи є вона самостійним захворюванням чи фактором ризику (предикатором) артеріальної гіпертензії, атеросклерозу та ішемічної хвороби серця [12, 13], то її причини і діагностичні критерії залишаються за рамками визначення.

ЛСП «вегето-судинна дистонія» складається з лексико-семантичних груп, що позначають: причини, класифікації, симптоми, лікувальну терапію.

Причини розвитку станів, які часто об'єднують термінами ВСД чи НЦД точно не виявлені. У теперішній час можна казати лише про вірогідні причини захворювання [14]. Нині основними термінами лексико-семантичної групи «**причини ВСД**» є:

- *infectiones acutae et chronicae* (гострі та хронічні захворювання)
- *traumata cerebri* (травми головного мозку)
- *commutationes hormonales* (гормональні зміни в організмі)
- *hereditas genetica* (генетична спадковість)
- *fatigatio chronica* (хронічна стомлюваність)
- *alimentatio mala* (погане харчування)
- *modus vitae lentus seu hypokinesia* (повільний спосіб життя)

- *consuetudines malae* (погані звички); *alcoholismus* (алкоголізм), *narcomania* (наркоманія), *fumatio* (куріння)
- *depressiones acutae et chronicae, stress* (гострі та хронічні стресові ситуації)

Загальноприйнятої класифікації у теперішній час немає. Згідно з робочою класифікацією ВСД (НЦД), яку запропонував В. І. Маколкін [2], вегетативні розлади розподіляють за етіологією, клінічними синдромами та ступенями тяжкості захворювання. Лексико-семантичну групу «*класифікації ВСД*» складають наступні терміни.

За етиологією розрізняють наступні форми:

- *forma essentialis* (есенціальна, конституційно-спадкова)
- *forma neurotica, psychogenes* (невротична, психогенна)
- *forma infectiosa toxica* (інфекційно-токсична)
- *forma exogena* (зумовлена зовнішніми факторами (фізичними, професійними))
- *forma mixta* (змішана)

Серед клінічних синдромів виділяють наступні типи:

- *Typus cardialis* – кардіалгічний (кардіальний) тип
- *Typus tachycardialis* – тахікардіальний тип
- *Typus hypertonicus*– гіпертонічний тип
- *Typus hypotonicus* – гіпотонічний тип
- *Typus respiratorius* – респіраторний тип
- *Typus asthenicus* – астеничний тип
- *Typus visceralis* – вісцеральний тип
- *Crisis vegetativa* – вегетативний криз
- *Myocardiodystrophia* (міокардіодистрофія)

За ступенем тяжкості захворювання розрізняють наступні форми:

- *forma facilis* (легка)
- *forma media* (середня)
- *forma difficilis* (тяжка).

Перші прояви ВСД виникають зазвичай у дитинстві. Симптоми хвороби та їх прояви вкрай різноманітні й суто індивідуальні. Важко знайти двох хворих ВСД, які однаково описували б свою недугу. До загальних критеріїв діагностики ВСД належать наступні *скарги (симптоми)*, що утворюють ще одну лексико-семантичну групу:

з боку кровоносної системи (*systema sanguineum*):

- *dolor capitis, cephalgia* (головний біль, цефалгія)
- *dolor in regione cordis, cardialgia* (біль в ділянці серця, кардіалгія)
- *hypertensio intracranialis* (внутрішньочерепна гіпертензія)
- *hypertonia* (гіпертонія)
- *hypotonia* (гіпотонія)
- *tachycardia* (прискорене серцебиття, тахікардія)
- *tachyarrhythmia* (підвищення частоти пульсу, тахісфігія)

з боку нервової системи (*systema nervosum*):

- *somnolentia* (сонливість)
- *tremor* (тремор)

- *asthenia* (слабкість)
- *irritatio* (дратівливість)

з боку дихальної системи (*systema respiratorium*):

- *dyspnoë* (задихка, ускладнене дихання)
- *apnoë* (зупинка дихання)
- *globus hystericus* (відчуття «клубка в горлі»)

з боку травної системи (*systema digestorium*):

- *constipatio / obstipatio* (закуп)
- *diminutio massae corporis* (зменшення маси тіла)
- *dolor in regione abdominis* (біль в ділянці живота)
- *hyperorexia* (підвищення апетиту)
- *turbor digestionis* (розлад травлення)
- *diarrhoea* (пронос)
- *meteorismus* (метеоризм)

з боку ендокринної системи (*systema endocrinicum*):

- *hyperhidrosis* (гіпергідроз)
- *sitis* (сипра)
- *transformatio cutis* (трансформація шкіри): *pallor* (блідість), *siccitas* (сухість).

Варто зазначити ще одну лексико-семантичну групу «лікувальна терапія ВСД». Її проводять з урахуванням типу ВСД. Лікування включає комплекс немедикаментозних і медикаментозних засобів. Перевагу, при можливості, віддають немедикаментозним методам терапії. Велике значення має оптимізація психоемоційного стану (*psychotherapia*), нормалізація фізичних навантажень, відпочинку (*recreatio*), режиму дня (*modus diei*) та сну (*somnus*). Слід обмежити перегляд телевізора, а також доцільними є активне санаторно-курортне лікування, масаж (*malaxatio dorsi, extremitatum et corporis*), баньотерапія (*balneotherapia*), фізіотерапія (*physiotherapia*), фітотерапія (*phytotherapia*) та ЛФК. Однак часто симптоми які викликані ВСД утруднюють проведення лікувальної фізкультури. За відсутності ефекту від перелічених заходів необхідно переходити до медикаментозної терапії, яку визначають лікарі.

Висновки. Найбільш продуктивним методом дослідження фрагменту мовного лексику є виділення в ньому ЛСП, що дозволяє чіткіше окреслити компонентний склад досліджуваного об'єкту і простежити семантичні зв'язки між його окремими складовими. В проведеному дослідженні між розглянутими групами не можна визначити чітких меж, що свідчить про їх відкритий характер. В даній роботі вперше була проведена систематизація термінологічних одиниць лексико-семантичного поля «вегето-судинна дистонія». Матеріалом дослідження слугували: 2-томний словник клінічних термінів «Terminologia medica» [15-16] та 5-мовний словник «Terminologia Medica Polyglotta» [17].

Список літератури:

1. Вегетативные расстройства: клиника, диагностика, лечение / Под ред. А. М. Вейна. – М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2003. – 752 с.
2. Маколкин В. И. Нейроциркуляторная дистония: миф или реальность? // Кардиология. – 2008. - № 4. – с. 62-65.

3. Аббакумов С. А. Нейроциркуляторная дистония / С. А. Аббакумов, В. И. Маколкин, А. А. Сапожникова. – Чебоксары: Чувашия, 1995. – 252 с.
4. Вегетативні дисфункції у дітей: навчальний посібник / В. Г. Майданник, О. І. Сміян, Т. П. Бинда, Н. О. Савельєва-Кулик. – Суми: Сумський державний університет, 2014. – 186 с.
5. Белоконь Н. А. Болезни сердца и сосудов у детей / Н. А. Белоконь, М. Б. Кубергер. – М.: Медицина, 1987. – с. 303–338.
6. Заваденко Н. Н. Клинические проявления и лечение синдрома вегетативной дисфункции у детей и подростков / Н. Н. Заваденко, Ю. Е. Нестеровский // Педиатрия. – 2012. – Т. 91, № 2. – с. 92–102.
7. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 1. А – Йореса способ. – М.: Советская энциклопедия, 1982. – 464 с.
8. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 2. Кабана болезнь – Пяточный бугор. – М.: Советская энциклопедия, 1983. – 448 с.
9. Энциклопедический словарь медицинских терминов: В 3-х томах. Около 60 000 терминов / Гл. ред. Б. В. Петровский. – Т. 3. Рабдитозы – Ящур. – М.: Советская энциклопедия, 1984. – 464 с.
10. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://mkh10.com.ua>
11. Вегето-судинна дистонія: етіопатогенез, клініка, діагностика, лікування (клінічна лекція) / Т. В. Чередніченко, В. Г. Серєда, Н. К. Спиридова // Східно-європейський неврологічний журнал = East European Journal of Neurology: міжнар. спеціаліз. наук.-практ. журн. - 2017. - N 1. - с. 34-39. - Бібліогр.: с. 38 (10 назв).
12. Михайлов Б. Соматоформні розлади чи вегетосудинна або нейроциркуляторна дистонія? // Ваше здоров'я. – 2005. - № 18. – с. 12-13.
13. Литвиненко Н. В. Современный взгляд на проблему вегетативной дисфункции // Здоров'я України. – 2012. - № 6 (червень). - с. 4.
14. Маколкин В. И., Овчаренко С. И., Сулимов В. А. Внутренние болезни: Учебник. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: ОАО «Издательство «Медицина», 2012. – 789 с.
15. Rudzitis K. Terminologia medica. / In duobus voluminibus curavit E. Plandere. – 1 (A-L). – Riga: “Liesma”, 1973. – 1039 p.
16. Rudzitis K. Terminologia medica. / In duobus voluminibus curavit E. Plandere. – 2 (M-Z). – Riga: “Liesma”, 1977. – 866 p.
17. Terminologia Medica Polyglotta (in five languages) / Dr. med. Georgi Arnaudov. – Sofia, Bulgaria, 1964. – 1031 p.